

SALTUL DE LA ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR LA CEL UNIVERSITAR

O. Stănășilă - UPB-București

Fiecare segment al verticalei învățământului are propria finalitate. Termenul „preuniversitar” a fost ales și acceptat în mod nefericit; nefericit, deoarece cuprinde câteva segmente distincte, făcând astfel loc unor interpretări forțate: anume, ciclurile primar, gimnazial și liceal se găsesc, în mod nediscriminatoriu, pe aceeași bandă rulantă, deși au finalități diferite. Desființarea treptei a doua prin anii '90 a fost o mare eroare care, conjugată cu batjocorirea, timp de două decenii, a BAC-ului, a permis ca întreg ciclul preuniversitar să fie parcurs practic de toți tinerii, la grămadă. S-a uitat de scop, de corectitudinea aprecierii, de cultivarea aptitudinilor sau de orientarea profesională. De regulă, greșelile le plătesc alții...

Toate disciplinele de învățământ și-au diminuat rolul lor formativ și statutul de criteriu de selecție socială. În condițiile economice nou create, profesorii care predau în învățământul preuniversitar au ajuns să fie prost plătiți și să capete un statut marginal. Din teama de inaniție, a început goana după rotunjirea veniturilor. În ultimii 15 – 20 de ani, profesorii de matematică, română, economie, geografie sau limbi străine și nu numai ei, prin reprezentanții lor în organizații instituționale, au știut cum să profite: au contribuit la încărcarea inadmisibilă a programelor, apoi manualele alternative au devenit, în mare proporție, stufoase și practic toxice (uitându-se de principiile didactice de accesibilitate); în plus, din rațiuni comerciale, s-au creat grupuri compacte de coautori, incluzând mulți inspectori și ascunzând în anonimat pe adevărații autori. Părinții au fost hipnotizați de șansa ca odraslele lor să devină titrați universitari, cu acoperire nu în valoare, ci în...diplome. În vremuri de orbecăială, părinții nu au avut timp să se ocupe de copiii lor și fie nu au cunoscut, fie au refuzat să cunoască realitatea. Bineînțeles, televiziunile și Internet-ul au promovat modele false de viață și construcție a viitorului, inducând ideea că dacă ai luat BAC-ul, gata, ajungi oricât de sus! Și acum, pe termen scurt, nu avem soluții. Este necesară recâștigarea încrederii elevilor în școală și în aprecierea corectă din partea profesorilor; în plus, profesorii ai căror elevi au picat sistematic la BAC trebuie calificați fie ca incompetenți, fie ca nesimțiți. Nu întâmplător s-a ajuns ca profesorii să-și mediteze proprii elevi ceea ce, să recunoaștem, este un fel de incest profesional. Iar elevii au aplicat principiul minimului efort: cumpărarea de examene, mituirea examinerilor, fraudarea probelor etc. Într-un târziu, asistăm la încercarea de a stopa fărădelegea organizării și administrării locale a BAC-

ului, dar nu este suficient. În orice caz, în România s-au realizat câteva recorduri mondiale. Am ajuns să avem 25 economiști, 10 juriști și 60 ingineri la mia de locuitori și au început deja să se simtă efectele: șomaj al posesorilor de diplomă universitară, neîncredere în valoarea absolvenților și în calitatea multor masteranzi, iar piața muncii este complet deșurubată.

Nu voi rămâne în acest punct al intervenției mele și mă voi referi la câteva aspecte de fond, începând cu analiza succintă a programelor analitice pentru diversele discipline, a planului de învățământ (adică a „curriculei”, un alt termen ambiguu, care ascunde realitatea practică a pretinsei modernizării) și formulând unele aprecieri legate de saltul de la liceu la facultate. Nu cunosc politica și nici componența comisiilor Ministerului Învățământului. Trebuie totodată să remarc, de exemplu, influența slabă pe care au avut-o cei cuprinși în programul POSDRU, în ultimii doi ani, mai ales în armonizarea diverselor programe de studiu (matematică/fizică, matematică/informatică, biologie/agricultură, practică/industrie, câtă a mai rămas etc.) sau în evidențierea unor racile depistate. Astfel, de câțiva ani încoace, au apărut culegeri cu câte 50 de coautori; ce sunt acestea? Geometria a fost practic omorâtă, neacoperită cu probleme bine alese și gradate. În clasele a IX-a și a X-a se insistă cu folosirea vectorilor în probleme rigide, devenite marginale, ca să nu spun prăfuite (geometria triunghiului, teoremele Ceva și Menelaus, ca acum 70 de ani) și se pierde mult timp cu ecuații de diverse tipuri, astăzi când calculatoarele au disponibilități imense și fac desuete diversele clase de ecuații cuprinzând prea multe artificii și funcții trigonometrice inverse. În schimb, nu se studiază elementele concrete de matematică financiară sau statistică elementară, nimic de matematică utilitară sau distractivă, dar se insistă cu combinatorica stearpă și cu studiul unor patologii matematice, care fac deliciul unor aleși, care se pregătesc să se suie într-un turn de fildeș al izolării. Am observat că elevii nu știu să conducă raționamente simple privind matematica de consum, dar nici să împartă polinoame până în clasa a XII-a, unde se impune renunțarea la adâncirea studiului steril al diverselor structuri algebrice. În privința celorlalte discipline, din auzite, există un adevărat abandon din partea profesorilor, se aruncă notele, se creează un anumit non-combat, iar cei care încearcă să fie exigenți sunt rapid marginalizați.

Trebuie menționat că există unele capitole aflate la frontiera liceu/facultate; nu se predau în liceu, fiind considerate desuete și nu încap nici la facultate. De exemplu, grafica pe calculator, problemele combinate sau utilizarea analizei matematice în probleme simple aplicative etc. Insistența cu care se studiază interminabile limite de șiruri sau de funcții trebuie descurajată și înlocuită cu abordarea de aplicații bine concepute și de bun simț matematic, fizic sau economic. În orice caz, absolvenții de liceu rămân cu senzația că au de reținut un ansamblu de formule, de

rețete și probleme artificiale, al căror scop este să le dea un permis de acces spre alte zone de incompetență și mai puțin de a-i înzestra cu modele de raționament și legături cu realitatea fizică și cu viitoarea meserie. În facultate, nu se pot corija aceste neajunsuri, mai ales că acolo apar altele noi; de exemplu, matematica, predată altă dată în 5 semestre, este masată în primele două (80 % fiind în primul semestru). Există o presiune teribilă asupra cadrelor didactice și asupra studenților. S-au introdus multe discipline de învățământ cu pretenția de discipline moderne, dar care au, în fond, un conținut formativ restrâns. Dacă matematica, fizica, chimia, biologia, etc. nu pot fi eliminate, în schimb au fost ușor deturnate! Nu în ultimul rând, a apărut categoria de “profesori de orice”. Astfel, există tendința de a amesteca matematicieni cu ingineri, economiști sau fizicieni, iar la gimnaziu, mulți “profesori” sunt doar absolvenți de liceu! Nu știu cine ne apără de așa pericol. Recent, într-un program POSDRU, s-a încercat să se propună o programă nouă privind apropierea matematicii de informatică, dar s-a renunțat deja...

Fără să intru în alte detalii, consiliile profesionale și decanii trebuie să-și joace rolul de reformatori de jos și de moderatori între titularii de discipline, privind diversele corelări între discipline și atenuând unele decorelări istorice (de exemplu între matematică și fizică sau între matematică și disciplinele tehnologice). Iar șefii de catedră trebuie să vegheze la disparitățile create de seriile paralele, la reintroducerea analizelor interne de curs sau seminar, la vizitarea reciprocă a titularilor diverselor discipline, sprijinind totodată integrarea cadrelor didactice tinere. Diversele discipline și utilizarea calculatorului trebuie să creeze un mariaj perfect între ele și nu un simplu concubinaj verbal. Prin anii '80 s-a crezut că practic, calculatoarele trebuie să ia locul „disciplinelor scârboase”, așa cum le spunea un fost ministru guraliv, matematicii, fizicii și chimiei. Desigur, a existat iluzia și amăgirea că, prin utilizarea largă a computerelor, vor dispărea cozile la administrație, hârtiile birocratice etc., că vor apărea roboții care ne vor lenevi la modul absolut. Dar s-a văzut că au apărut multe concepte matematice care reclamă calculatoare tot mai puternice, iar problemele militare și cele ale ecologiei sau administrării apei, hranei și finanțelor lumii, ca și cercetările oceanului planetar, au impus noi studii în care matematica este indispensabilă. Lumea nu stă !... Am aflat că în Franța, bugetul este alcătuit nu de economiști, ci de ingineri cu pregătire foarte solidă. În plus, în mai multe țări avansate (SUA, Anglia, Germania, Japonia) s-a lansat un program guvernamental amplu – STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics) în care matematica are un rol separat și nu este inclusă în Știință. M-a impresionat mult afirmația că, pentru a avea în țară un singur inginer bun, sunt necesari (eventual insuficienți) 20 de matematicieni și 10 fizicieni buni!

Simpla invocare a „informaticolului” ca medicament universal pentru învățământ sau industrie este complet depășită și se impune așezarea la aceeași masă a unor lideri ai învățământului, care să propună câteva măsuri valabile zeci de ani, privind regândirea locului nostru comun, cu precizarea finalității fiecărui segment al învățământului preuniversitar. Saltul liceu/facultate este un prilej de reflecție pentru tineri, pentru cadre didactice sau părinți și mai ales, pentru decidenți. Matematicienii pot oferi modele valabile și pentru alte discipline, fie și pentru că marea majoritate a noastră – cercetători sau cadre didactice – am fost frunzași recunoscuți ai generației, vrednici, modești, lucizi, patrioți autentici, incompatibili cu corupția. Puțini dintre noi s-au aflat la decizie și avem dreptul să întrebăm cum naiba, în numai două decenii, țara a urmat un drum al sărăciei galopante și al creării unui climat în care nimeni nu răspunde pentru ce a făcut și nimeni nu este mulțumit. Trăim sub ocupație în fond românească, din partea unor structuri aflate la discreția unor conducători nedemni, care au profitat de indiferența și toleranța noastră nesfârșite. Facem ce facem și ajungem la subiecte tangente cu politicul, chiar și atunci când discutăm subiecte ca acesta de față, cu puține speranțe de a promova soluțiile amintite. Așa este soarta noastră, a românilor, să o luăm periodic de la capăt și să traversăm un pustiu social-economic fără șansa de a avea un Spiru Haret printre noi, deși epoca actuală este similară cu cea de la 1900.